אוהב ישראל — ויגש

ויגש אליו יהודה וגו' בי אדוני וגו'. י"ל בדרך רמז. דהנה הי"ב שבטי י"ה. היו בעלי רוה"ק. ויהודה ראה והבין ברוח קדשו כי לו יאתה המלוכה ויכון כשמש כסאו עד עולם. וכמ"ש לא יסור שבט מיהודה. וידע והבין ג"כ שהמלכות והאדנות בזה העולם נמשך מהמלוכה עליונה הק'. והי"ב שבטי י"ה. הם כולם בבחי' מרכבה להמלוכה הק' בסוד י"ב אותיות משם הק' אדנ"י במילואו. וכמבואר למעלה אמנם יסוד המרכבה להמלוכה הק' הוא שבט יהודה ולזה לא יסור שבט מיהודה עד עולם. ומבחי' המלוכה אשר בשבטו של יהודה נמשך ונתפשט אדנות ומלוכה לשאר באי עולם. וגם אחיזת האדנות ומלוכה חיצונית ר"ל. כי הוא מקור ושורש של כל בחי' אדנות ומלוכה בזה העולם. ויהודה הבין שיוסף רוצה להשתרר עליו ולהיות לו למושל ואדון. לזה ויגש אליו יהודה ויאמר הלא בי אדנ"י. ר"ל בי הוא עיקר ושורש האדנות והמלוכה. או יאמר בי ר"ל עמי ועם בחינתי רצונך להיות אדנ"י. אדון שלי. והלא אני הוא עיקר ושורש להאדנות והמלוכה לדור דורים והבן. כיה"ר אמן:

או יאמר "ויגש "אליו "יהודה גו'. ר"ת גימ' טו"ב. ואיהו מנין שם הק' אהי"ה. היוצא מפסוק מר"ת של א"ת השמי"ם ו"את ה"ארץ דאיהו גושפנקא דמלכא דבה חתים קוב"ה שמיא וארעא. והוא שם הדעת עליון הק'. שמשם יוצאים הח' והג' וזהו את השמים ואת הארץ. כי שמים נק' בחי' חס"ד. וארץ נק' בחי' גבור"ה. ור"ת של ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני עולה מנין שם הק' הוי"ה ב"ה וב"ש. ויש להבין על מה ולמה בא הרמז כאן בר"ת אלו לשני שמות הקדושים הללו. וי"ל דהנה יהודה ראה שהוא בעת צרה והדינין שורים עליו ורצה למתקן בשורשם וסוד המתקת הדינים הוא ע"י דעת עליון הק'. וכמ"ש ובדעת חדרים ימלאו. ואמרו קדמונינו ז"ל כי מלת חד"ר נוטריקון חסד דין רחמים. כי ע"י הדעת הוא המתקת הדינין. אך ע"י מה יוכל לבוא לבחי' דעת עליון ע"י בחי' צדיק חי עלמין כי הצדיק מייחד ומקשר א"ע ע"י חוליות שבשדרה בסוד חי עלמין. ועולה עד הדעת ומקבל הטיפי מוחין ומוליך ומביא השפע טובה וכל טיבו וחדו אל הכנ"י לעילא ותתא. וזהו בסוד ו"ה. כי וא"ו הוא בחי' צדיק חי עלמין. וה' אחרונה הוא בסוד המלוכה הק'. והוא"ו מקבלת השפע וכל ברכאין טבין מי"ה דאינון חכמה ובינה תרין ריעין דלא מתפרשין. ומשפיע לה' אחרונה. וזהו סוד שבת קודש. וכמו שאנו אומרים בווי"ן תתקטר וזינין דכנישין. והיינו כי אז הצדיק עולה ומקשר א"ע בוא"ו מדות ומייחד א"ע ע"י ח"י חוליות שבשדרה בסוד ח"י עלמין. ועולה עד הדעת ומייחד ומקשר עצמו עם ה' אחרונה סוד המלכות הק' מדה השביעית. והה' אחרונה עולה ומתעטרת על ראש הוא"ו בסוד א"ת עטרת בעלה. ונעשה בחי' זי"ן. וזהו בווי"ן תתקטר. בוא"ו ישנו שני ווי"ן. וא"ו ראשונה הוא סוד מדתו שליעקב סוד הת"ת גם בסוד וא"ו מדות. והוא"ו השני' הוא המילוי. והוא בבחי' יוסף הצדיק יסוד ח"י עלמין. וזהו בווי"ן תתקטר. המלכות הקדוש. וזינין דכנישין. היינו זיניי"ן דכניש בגווייהו כל טיבו וכל ברכאין ונהורין עילאין קדישין. והנה בשם הק' הוי"ה מספרו כ"ו. והמילוי של כ"ף הוא פ'. ומילוי של ו"ו הוא ו'. עולה המילוי מספר אלהי"ם. וזהו ג"כ סוד המתקת הדינין. כי כ"ו במילואו עולה מנין הוי"ה אלהים בכללו. והנה יוסף הצדיק הוא בחי' וא"ו. סוד יסוד צדיק ויהודה הוא בחי' המלוכה הקדושה סוד ה' אחרונה. והגם שיהודה לא ידע עדיין שהוא יוסף. עכ"ז לרוב טהרתו וקדושתו רוח ה' דיבר בו ורוה"ק שורה עליו ורצה להמתיק הדינין מעליו ע"י שם הדעת הק'. שמספרו טו"ב כרמוז בר"ת של ויגש אליו יהודה. ונתייחד ונתקשר עם הצדיק [וזהו ג"כ סוד הגשת המנחה על המזבח לכוונה זו]. ויאמר בי אדני. היינו תתייחד ותתקשר עמי וע"י התקשרותו עם הצדיק היה היכולת בידו לעלות עד הדעת ולהמשיך מחכמה ובינה שהם סוד י"ה. ע"י הוא"ו ולהשפיע לה' אחרונה סוד שם הק' אדנ"י בחי' ומדת יהודה. וזהו ג"כ פי' בי אדנ"י. ולזה ג"כ עולה הר"ת מספר כ"ו. לרמז שייחד וקישר שם הוי"ה הק' להמתיק הדינים מעליו. וכאשר נתבאר. והמשכיל יבין כ"ז כי עמוק הוא:

ולאביו שלח כזאת וגו'. ופירש"י ז"ל מצינו בגמ' ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה גריסין של פול. להבין דברי חכמים וחידותם. י"ל בהעיר לב ושום שכל. דידוע מאמר חז"ל שהביא רש"י ז"ל בפסוק וירא את העגלות אשר שלח יוסף. סימן מסר להם שכשפירש מאביו היה עוסק עמו בפ' של עגלה ערופה וכו' עיי"ש ומזה נראה שכל מה ששלח לאביו היה רק לסימן ולכוונה גדולה. הגם שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. עכ"ז רמז לו ג"כ בכל דבר אשר שלח רמזים גדולים ונפלאים. והוא שרמז לו בעשרה חמורים נושאים מטוב מצרים. כי הבין יוסף שיעקב אביו ייראה לירד למצרים מקור חיצונים והקליפות לזה שלח לו לסימן מטוב מצרים. היינו שיש שם ג"כ חלקו הטוב ניצוצין קדישין אשר נפלו ממקור הטוב וצריך להעלותם לשורשם. ולרמז זה אמרו בגמ' ששלח לו יין ישן כי יי"ן הוא סוד גבורות ודינין. אכן יש יין ישן. יי"ן עתיק והם גבורות קדושות סוד י"ג תיקוני דיקנא עילאה קדישא ועל ידם נמתקין הגבורות והדינין. בסוד ועתיק יומין יתיב על כורסיא. לכפייא שביבין דנורא וזהו ששלח לו יין ישן לסימן יין עתיק שדעת זקנים הוא חכמה ובינה נוחה הימנו. והיינו שרמז לאביו שיוכל לברר חלקי הטוב ולהמתיק הדינין ע"י היין ישן וכנ"ל. והמדרש אגדה שאמרו ששלח לאביו גריסין של פול. והוא ג"כ לסימן. שטבע גידולו של פול המצרי (הוא פאסולי בלשון אשכנז) והוא קליפה דבוקה סביב הפרי עצמו. ובהסיר הקליפה ע"י רחיים של גרוסות ונחלק הפרי לשני חצאין רק הקליפה הוא המחבר תאותם. וזהו ששלח לאביו כי חלקי הטוב הניצוצין קדישין שנפלו ממקום הקדושה והמה משוקעים בתוך הקליפות וחיצונים והמה מעורבים טוב ברע ח"ו. ר"ל הוא רק ע"י הקליפה הקשה המחברם. אכן בהסיר הקליפה יתחלקו לשנים. הטוב לבד והרע לבד. ובזה תוכל לברר חלקי הטוב בנקל. ולהוציא בולעם מפיהם ע"י העברת הקליפה החיצונית הקשה. ואז יתבררו ויתלבנו חלקי הקדושה להעלותן למקורן ולשורשן הרמה בקודש. והבן:

ויסע ישראל וכל אשר לו וגו'. במדרש להיכן הלך. ר' נחמן אמר לקצץ ארזים שנטע אברהם זקנו הלך המד"א ויטע אשל בבאר שבע. והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה. א"ר לוי הבריח התיכון שנים ושלשים אמות היה ומהיכן היה להם לשעה. אלא שהיו מוצנעים עמהם מימות יעקב אבינו ע"ה. הה"ד וכל אשר נמצא אתו עצי שטים הביאו אשר ימצא אתו אין כתיב כאן אלא אשר נמצא אתו שהיה מוצנע מימות יעקב אביהם ע"כ דברי המדרש. ולהבין דבריו הק'. י"ל דהנה כתיב ישבעו עצי ה'. ארזי לבנון אשר נטע אשר שם צפרים יקננו. ולדעת ולהבין מה המה אלה עצי ה'. וארזי לבנון אשר נטע. י"ל דהנה כתיב ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם גו' את האדם גו' ויצמח גו' כל עץ נחמד גו'. והוא גן הקדוש אשר בו שתל ונטע בורא כל העולמים בהוב"ש הנכבד והנורא. את נשמות הצדיקים וכל הנשמות הקדושים. וכמו שיש אילנות טובים אשר מצמיחים פירות טובים ומתוקים כמ"כ יש שם נשמות טובות וקדושות שמעלין כל מיני ריחין טבין ובושמין טבין ומתוקים וזהו ע"י מעשיהם הטובים. והנה כתיב צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה שתולים גו' בחצרות גו'. כי כמו עלי ללובי התמר אשר טבע גידולם הוא בחיבור שנים כאחד בסוד דכר ונוקבא וראשי העלים עולים למעלה. כך הוא דרכו של צדיקים שמקשר עצמו ע"י ח"י חוליות שבשדרה בסוד חי עלמין ועולה עד למעלה בסוד הדעת ומוחין עילאין קדישין עד בחי' א"ס כביכול. וממשיך השפעות טובות וכל טיבו וחדו וכל נהורין עלאין קדישין לכל העולמות העליונים עד שממשיך משם כל ברכאין טבין וחסדים ורחמים אל הכנ"י לעילא ותתא. כארז בלבנון ישגה. היינו שאינו באפשרי לקבל השפעת אור הא"ס כביכול מחמת שהוא בבחי' א"ס עד שהוצרך לבוא לבחי' צמצום כביכול הוא בחי' מדת יצחק שעולה מספרו ר"ח מנין אר"ז כנודע

ולבנון הוא ל"ב נתיבות פליאות החכמה. ונ' שערי בינה. וזהו ל"ב נו"ן. וגם שם הוא בבחי' צמצום. אך הם צימצומים קדושים בסוד המתקת הדינין בשרשם כידוע למביני מדע. וזהו כא"רז אשר ב"לב נו"ן. כן ישגה ויתגדל הצדיק ויתרבה שתולים בבית ה' היינו שיהיה נשתל ונטוע אלו הבחי' ויהיה מושרשים בבית ה' היינו סוד המלכות הק'. בחי' ה' אחרונה ונק' בחי' בית ה'. כמאחז"ל כיעקב שקראו בית אל והוא בחי' יראת ה'. והיינו ג"כ כשהאדם הישראלי מצמצם א"ע מחמת יראת ה'. רוממת גדולת הבורא י"ת מפחד ה' ומהדר גאונו ומצמצם לנקודה קטנה ומקבל עליו עומ"ש באימה ויראה והכנעה גדולה ועביד ליה דירה נאה בליביה ובאיברי דילי'. אזי הוא זוכה להיות נטוע ונשתל ונשרש באלו מדריגות של צדיק כנ"ל ויוכל לקבל השפע רב טוב ההוא ע"י בחי' צימצום אשר צימצם א"ע כנ"ל. ועפ"ז יבואר פי' הפ' הנ"ל ישבעו עצי ה'. ארזי לבנון אשר נטע. היינו שהתפלל דהמע"ה בשירותיו הק' שישבעו ויתברכו ויתמלאו כל טיבו וכל ברכאין וחסדים טובים. עצי ה'. וארזי הלבנון. היינו נשמות הצדיקים וכנ"ל אשר נטע הבורא בהוב"ש הנכבד והנורא בהגן הק' אשר שם ציפרים יקננו ציפרים נקראו ג"כ נשמות קדושות בסוד נשמתין קדישין דמתחדשין כציפרין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. גם י"ל כי צפר גימ' ש"ע נהורין עילאין קדישין כי בנשמות קדושות של הצדיקים מקננין הש"ע נהורין עילאין דאורייתא. וזה היה ג"כ כוונת אאע"ה בנטיעת האשל בבאר שבע. כי באר שבע היא סוד המלוכה הקדושה דהיא בארה דכולא בה. שמקבלת כל השפעת הטובות והחסדים והרחמים ומזון דכולא בה והוא הבחי' גן הק'. ונטע שם אש"ל. ר"ל המשיך הא' אלופו של עולם לאות ש' ג' ראשין. רומז לג' אבהן חב"ד. ומשם לאות למ"ד. ג' קוין. ואאע"ה בעת נטיעתו הארזים ממש. כי אין מקרא יוצא מדי פשוטו. עכ"ז כוונתו הק' היה ע"ד הדבק במדותיו. לנטוע נשמת הצדיקים בגן הק'. כמו שנתבאר וידוע בזוה"ק כי הצדיקים נק' מחצדי חקלא. כי לפעמים בעת אשר יצטרך בכל דור ודור שיהיה עיניהם נשמות קדושות וטהורות כמו נשמת תנאים ואמוראים ונשמות צדיקי יסודי עולם כדי להגן בעדם מכל צרה שלא תבוא או לאיזה סיבה משאר סיבות. וכשהצדיקים רואים ומשימים לבם הטהור להבין זה. אז קוצרים וממשיכין נשמות קדושות מהגן הק' ומחקל תפוחין קדישין. אשר שם היא מקור שרשם ומחצבתם וכנ"ל ומביאין אותן הנשמות אל זה העול' ולכן נק' בשם מחצדי חקלא כי הם קוצרין וממשיכין הנשמות קדושו' מחקל תפוחין קדישין. והנה יעאע"ה כשהוצרך לרדת מצרימה ולקבל ע"ע עול הגלות ועל בניו. והבין שהשעה צריכה לכך להיות ביניהם בהגלות נשמות קדושות צדיקי יסודי עולם כדי להגן בעדם ולזה הלך לקצץ הארזים שנטע אברהם זקינו בבאר שבע כפשוטו. כי ראה שבניו יצטרכו לעשות משכן במדבר ויצטרכו לארזים אך כוונתו הק' היתה לקצור ולהמשיך נשמות קדושות מהגן הק' כי מעובדא דלתתא איתער לעילא. והמשיכם מאותן הארזים שנטע אברהם זקינו היינו אברהם זקן סבא קדישא סוד בחי' חסדא דעתיקא קדישא וכנ"ל בפ' ואברהם זקן בא בימים. עיי"ש. והלך לקצץ ארזים ר"ל ארזים ונשמות קדושות אשר נטע שם אברהם הזקן בבאר שבע סוד המלכות והגן הק' כנ"ל כדי שיוכלו להגן בעד בניו בהיותם בגלות זה. ביאור המאמר של ר' נחמן והבן כ"ז היטב:

ועתה נבאר יתר דברי המדרש. והבריח התיכון בתוך הקרשים כו'. א"ר לוי ל"ב אמות כו' ולכאורה אין לו ביאור כלל הני ל"ב אמות מאי עבידתייהו הכא אם ר"ל שהיה מבריח הבריח התיכון מכל ג' צדדי המשכן היל"ל ע"ב אמו' וכדאיתא בתרגום יב"ע. ואם ר"ל שהיה מבריח רק מצד אחד לא היה לו לפסוק וליתני ל"ב אמות כי אין כל הצדדים שוים. כי צד המערב אינו מחזיק רק י"ב אמות עם עובי הקרשים שמצד דרום וצפון. ובהעיר לב ושום שכל יש לפרש כי יעאע"ה היה בחי' קו ומרכז האמצעי לכל העולמות עליונים ותחתוני' כי מדתו מדת האמת. ואמת. אל"ף שבראש התיבה מרמז הוא ראשון לכל האותיות. והת"יו שבסוף התיבה מרמז שהיא סוף לכל האותיות. ומ"ם שבאמצע התיבה רומז לידע ולהודיע כי הכל תלוי באמ"ת. והוא הוא הקיום לכל העולמות. ואמ"ת הוא סוד התוה"ק בסוד תורת אמת. ובאורייתא ברא קוב"ה עלמא. ואי' בס"י בל"ב נתיבות פליאות החכמה כו'. והם סוד ל"ב אלהים הכתובים במעב"ר ותוה"ק מתחלת באות ב' ומסיימת באות למ"ד שהוא בסוד הל"ב נתיבות ויעאע"ה סוד מרכז האמצעי סוד אמת וסוד התורה הוא מבריח מן הקצה אל הקצה. מן הב' של בראשית. אל הלמ"ד של לעיני כל ישראל. וזהו ביאור מאמרו של ר' לוי שהבריח התיכון בחי' מדתו של יעקב היה ל"ב אמה וכשהוצרך לירד מצרימה והלך לקצץ ארזים וכנ"ל. אז קצץ והמשיך ג"כ בחי' מדתו הבריח התיכון של ל"ב אמה. כמו שנתבאר כדי להגן בעדם בעת הגלות. וכי"ר להגן עלינו זכות יעאע"ה בעת גלותינו זה ג"כ להצילנו מכל צרה וצוקה. עד יערה עלינו רוח ממרום וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו אמן והמשכיל יבין כ"ז:

או יבואר ע"פ דכתיב קול ה' שובר ארזים. וישבר ה' את ארזי הלבנון ר"ל שיש ארזים שהם נטועים במקום אשר ויקו לעשות ענבים ויעש באושים. והארזים האלו המה נשמות ישראל שנפלו במקום שעושים באושים. ולכן קול ה' שובר אותן ארזים ממקום הזה כי פן ואולי המקום גורם. ואז נוטלם ונוטעם במקום אחר ושם הם עושים פרי הטוב כדרכם הטוב ולזאת הכוונה הלך ג"כ יעאע"ה לבאר שבע כדי לקצץ אותן הארזים שנטע אברהם שם. היינו שנטע אברהם נשמות ישראל ויעקב הלך לקצץ אותם ולהביא אותם למצרים. כדי שיצליחו ויעשו פרי הטוב להם ולישראל בעת הגלות להיות לעזר ולסעד ולהעלות כל ניצוצין קדישין שנפלו בהקליפה ולכן תיקן יעקב ג"כ אותן הנשמות ונטעם במקום עליון כדי שיוכלו לצאת ממצרים אח"כ בעת הגאולה. ולבנות המשכן ולהיות להם מדריגת בריח התיכון וכנ"ל:

עי"ל בפסוק הנ"ל בהעיר לב אחרי אשר חנן ה' דעה והשכל והוא כי יעאע"ה נק' בעלה דמטרוניתא כנודע מזוה"ק בחי' יעאע"ה ובחי' משרע"ה ובאר שבע הוא סוד מלוכה הק' כמבואר כמה פעמים והן עתה כשהוצרך לירד למצרים ולקבל ע"ע ועל בניו עול הגלות לזה ויבוא בארה שבע דהיינו שבא אל הבאר ששם נכללו שבעה יומין עילאין ז' מדות עליונות ז' ימי הבנין כמש"ה לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והעלה את השבעה מידות ז' ימי הבנין. ועוד י"ל ע"ד שאחז"ל חייב אדם לפקוד כו' שיוצא לדרך וכשהיה השעה צריכה לכך לירד מצרימה לקבל ע"ע ועל בניו עול הגלות והשיעבוד כדי להעלות משם כל חלקי הנ"ק ולברר וללבן שיהיה אך טוב לישראל ולהעלותם לשורשם הרמה בקודש לזה קבל ע"ע מקודם עול מ"ש באימה ויראה והכנעה וקישר וייחד עצמו בהמלוכה הק' ולסוד זה נק' כאן עדיין בשם ישראל סוד מוחין דגדלות היינו ישרא"ל י"ר א"ש. ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ר"ל שרצונו היה אז להמתיק הדינין בשורשן. כי סוד אלהי יצחק הוא עלמא דבינה. אשר שם הוא המתקת הדינין בשורשם. ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה היינו במראה הגלות. ויאמר יעקב יעקב. היינו שתהי' בחי' יעקב ולא בבחי' ישראל. כי הוא בחי' מדריגה תחתונה בסוד יו"ד עק"ב. ויאמר הנני מוכן ומזומן לקבל ע"ע עול הגלות ועול מ"ש. ומאחר שקבל עליו עול הגלות ועול מ"ש באימה ויראה. אז ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. היינו בירור וליבון הניצוצי קדושה שנפלו ממקור הק'. והוא יעלה אותם ע"י עול הגלות והשיעבוד. ויהי' אז לגוי גדול. אנכי ארד עמך מצרימה. כי כאשר ירד יעאע"ה למצרים ירדה עמו כביכול גם השכינה הק' עם כל הכוחות המרכבה הק'. אנכי הוא גימ' כס"א. ואנכי אעלך. גם עלה היינו עלי' אחר עליה עליה מהגלות הקשה. וגם אח"כ באו למדריגת עלי' הגדולה ר"ל קבלת התורה בהר סיני: או ירמוז אעלך גם עלה. כי זולת העליה שהאדם מעלה א"ע בעבודתו עבודת הקודש. עוד הש"י מעלה אותו יותר ברום המעלות. עוד ירמוז גם עלה. היינו חוץ מה שהעלה הש"י אותנו ממצרים עוד יעלה אותנו הבורא ב"ה וב"ש עליה הגדולה הנצחיות לעולמי עד וכאשר אנו מצפים ומייחלים לביאת משיח צדקנו שיבוא בב"א: